

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

**для студентів V курсу
заочних та вечірнього факультетів**

**Харків
2010**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з навчальної дисципліни “Земельне право України” для студентів V курсу заочних та вечірнього факультетів / Уклад.: А.П. Гетьман, М.В. Шульга, Г.В. Анісімова та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 34 с.

У К Л А Д Ч І: А.П. ГЕТЬМАН,
М.В. ШУЛЬГА,
Г.В. АНІСІМОВА,
А.К. СОКОЛОВА,
Л.В. ЛЕЙБА.

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 3 від 06.05.2010 р.)

© Національна юридична академія України, 2010

З М І С Т

1.	<u>Вступ.....</u>	3
2.	<u>Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять та самостійної роботи для студентів заочних факультетів.....</u>	5
2.1.	<u>Загальний розрахунок годин лекцій та самостійної роботи для студентів вечірнього факультету.....</u>	7
3.	<u>Програма навчальної дисципліни “Земельне право України”.....</u>	9
4.	<u>Завдання до самостійного вивчення навчальної дисципліни “Земельне право України” для студентів вечірнього факультету.....</u>	13
5.	<u>Контрольні питання для підготовки до іспиту.....</u>	20
6.	<u>Список нормативно-правових актів, літератури, матеріалів судової практики до всіх тем.....</u>	25

1. В С Т У П

Згідно з навчальним планом навчальну дисципліну “Земельне право України” студенти заочного та вечірнього факультетів вивчають в 9-ому та 10-ому семестрах, по закінченні яких складають іспит.

Земельне право України – фундаментальна навчальна дисципліна, вивчення якої є важливою складовою правової освіти студентів вищих навчальних закладів, однією з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін.

Особливого значення вона набуває в період реформування земельних правовідносин в Україні та суттєвого оновлення правового підґрунтя їх регламентації. Вивчення земельного права сприяє становленню сучасного правника як фахівця, який може забезпечити режим законності щодо сталого розвитку, земельних прав та інтересів відповідних

суб'єктів.

Завдання навчальної дисципліни – опанування студентами необхідних теоретичних положень; засвоєння сутності земельно-правових категорій, змісту земельно-правових інститутів; навчитися розуміти зміст норм земельного права, роз'яснень вищих судових інстанцій України та рішень Конституційного Суду України, тлумачити їх та правильно застосовувати при вирішенні конкретних справ; набуті досвіду науково-дослідної роботи у галузі земельного права.

Студенти повинні оволодіти навичками самостійної роботи з нормативно-правовими актами, земельно-правовою літературою, матеріалами судової практики.

Навчальна дисципліна передбачає вивчення кола основних питань про предмет, метод і систему земельного права, його принципи, джерела, об'єкти та суб'єкти, правові основи управління використанням, відтворенням та охороною земель, земельні права та обов'язки громадян, загальні засади щодо права власності та користування землею, набуття та реалізацію прав на землю, правове забезпечення вимог екологічної безпеки, земельні спори, відповідальність за порушення земельного законодавства, особливості правового регулювання економічного механізму раціонального використання та охорони різних категорій земель. Використовуються такі форми навчальної роботи: лекції, консультації (2 години перед іспитом), індивідуальні навчально-дослідні завдання, самостійна робота. Для студентів заочного факультету передбачено написання контрольної роботи та 4 години для проведення практичних занять перед складанням іспиту¹.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Земельне право України” студенти повинні:

– **знати** стан основних проблем науки земельного права; сутність земельно-правових категорій; поняття, зміст та значення земельних правовідносин; особливості набуття й реалізації права власності та користування земельними ділянками; регулювання плати за землю; гарантій реалізації та

¹ Див.: Завдання до практичних занять та контрольних робіт з навчальної дисципліни “Земельне право України” для студентів V курсу заочного факультету / Уклад.: М.В.Шульга, А.К.Соколова, Г.В.Анісімова та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – 20 с.

захисту земельних прав суб'єктів; специфіку правового регулювання використання окремих категорій земель; правовий режим особливо охоронюваних територій;

– **вільно орієнтуватися** у системі земельного права України та судовій практиці застосування земельного законодавства при розгляді цивільних та кримінальних справ²;

– **володіти** практикою застосування земельних нормативно-правових актів судами України, перспективними та основними напрямками розвитку та кодифікації земельного законодавства;

– **уміти** правильно тлумачити та застосовувати положення нормативно-правових актів, визначаючи при цьому види правовідносин; використовувати дані науки земельного права для вирішення професійних завдань; здійснювати юридичний аналіз обставин для кваліфікації земельних відносин; при виконанні професійних завдань визначати правовий статус органів у сфері управління використанням, відтворенням та охороною земель та правові наслідки рішень, які вони приймають; в межах економіко-правового механізму землекористування та охорони земель застосовувати економічні заходи раціонального землекористування та передбачені законодавством механізми правового регулювання використання, охорони та відтворення земельних ресурсів; мати власну точку зору та аргументувати прийняті рішення за конкретними завданнями.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

№	Тема	Всього	У тому числі
---	------	--------	--------------

² Див.: Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2008. – № 12. – 415 с.

п/п		годин	лекції	практичні заняття	самостійна робота
-----	--	-------	--------	-------------------	-------------------

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА – 36 год

1	Земельне право в правовій системі України	4	2		2
2	Джерела земельного права України	4			4
3	Публічно-правові засади регулювання управлінської діяльності у сфері земельних відносин	2			2
4	Загальні засади прав на землю	4		2	2
5	Право власності на землю	4	2		2
6	Право на користування землею	4	2		2
7	Обов'язки носіїв земельних прав	2			2
8	Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель	2			2
9	Правова охорона земель	4	2		2
10	Вирішення земельних спорів	4			4
11	Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства	2			2

	Разом	36	8	2	26
--	--------------	-----------	----------	----------	-----------

№ п/ п	Тема	Всього о годин	У тому числі		
			лекції	практичні і заняття	самостійна робота

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА – 30 год

12	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	8	2	2	4
13	Правовий режим земель у межах населених пунктів	6			6
14	Правовий режим земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення	4			4
15	Правовий режим земель лісгосподарського призначення	4	2		2
16	Правовий режим земель водного фонду	4			4
17	Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	4			4

	Разом	30	4	2	24
	Всього	66	12	4	50

2.1. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОГО ФАКУЛЬТЕТУ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі	
			лекції	самостійна робота
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА – 36 год				
1	Земельне право в правовій системі України	4	2	2
2	Джерела земельного права України	4	2	2
3	Публічно-правові засади регулювання управлінської діяльності у сфері земельних відносин	2		2
4	Загальні засади прав на землю	2		2
5	Право власності на землю	6	2	4
6	Право на користування землею	4	2	2
7	Обов’язки носіїв земельних прав	2		2
8	Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель	2		2
9	Правова охорона земель	4	2	2
10	Вирішення земельних спорів	4	2	2
11	Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства	2		2
	Разом	36	12	24

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі	
			лекції	самостійна робота

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА – 30 год

12	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	8	2	6
13	Правовий режим земель у межах населених пунктів	6	2	4
14	Правовий режим земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення	4	2	2
15	Правовий режим земель лісгосподарського призначення	5	1	4
16	Правовий режим земель водного фонду	5	1	4
17	Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	2		2
	Разом	30	8	22
	Всього	66	20	46

**3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національної юридичної
академії України ім. Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 20.09. 2008 р.)

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Земельне право в правовій системі України. Поняття і предмет земельного права. Зміст і види земельних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. Виникнення, зміст та припинення земельних правовідносин. Правовий механізм реалізації земельно-правових норм. Методи земельного права. Принципи земельного права. Система та структура земельного права. Функції земельного права. Співвідношення та взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України. Розвиток науки земельного права. Правове забезпечення земельної реформи.

Джерела земельного права України. Поняття та особливості джерел земельного права. Класифікація джерел земельного права. Конституція України, закони, підзаконні нормативно-правові акти як джерела земельного права. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування. Судові рішення в системі джерел земельного права. Міжнародно-правові акти як джерела земельного права. Судові прецеденти та правові звичаї в системі джерел земельного права України.

Загальні засади прав на землю. Поняття та класифікація прав на землю. Підстави та порядок набуття прав на землю. Підстави та порядок припинення прав на землю. Особливості державної реєстрації прав на землю. Механізм реалізації прав на землю. Юридичні гарантії здійснення прав на землю, їх види. Форми захисту прав на землю. Способи захисту земельних прав, їх реалізація. Відшкодування збитків (втрат) власникам землі і землекористувачам.

Право власності на землю. Конституційні основи та особливості права власності на землю. Об'єктний склад права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Форми права власності на землю. Зміст права власності на землю. Правове регулювання обігу земельних ділянок. Охорона права власності на землю.

Право на користування землею. Право на загальне користування землею. Право на постійне користування землею. Право на оренду землі та особливості концесійного землекористування. Право на земельні сервітути. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та для забудови (суперфіцій). Право на іпотеку землі. Право на земельну частку (пай). Обмеження прав на землю. Право добросусідства.

Обов'язки носіїв земельних прав. Поняття та класифікація обов'язків. Співвідношення суб'єктивних прав та обов'язків землевласників і землекористувачів. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за законом. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.

Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель. Загальна характеристика економіко-правового механізму в галузі використання, охорони та відтворення земель. Правове регулювання плати за землю, її поняття, форми та види. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета та першочергові завдання. Загальні засади та особливості правової охорони земель. Правові форми охорони земель. Об'єкти та суб'єкти правової охорони земель. Правова охорона ґрунтів. Правові форми охорони земель від забруднення і засмічення.

Вирішення земельних спорів. Поняття та особливості земельних спорів. Класифікація земельних спорів. Органи, що вирішують земельні спори. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та органами виконавчої

влади з питань земельних ресурсів. Права та обов'язки сторін при розгляді земельних спорів.

Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства: поняття та види. Загальні засади та правові підстави юридичної відповідальності в земельному праві України. Особливості юридичної відповідальності за самовільне захоплення земельної ділянки. Особливості цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративно-правової відповідальності за порушення земельного законодавства.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Правове забезпечення пріоритетності земель сільськогосподарського призначення. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування та загальна характеристика їх правового статусу. Фермерське землекористування. Землекористування сільськогосподарських кооперативів. Інші суб'єкти сільськогосподарського землевикористання. Особливості відшкодування збитків та втрат сільськогосподарського виробництва.

Правове регулювання використання земель у межах населених пунктів. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови. Особливості використання земель загального користування в населених пунктах. Порядок використання земель у межах населених пунктів для різних видів забудови та інших потреб. Використання земель громадянами у межах населених пунктів. Особливості права власності на землю та права землекористування у межах населених пунктів.

Правове регулювання використання земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого

природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Поняття, склад та види використання земель природно-заповідного призначення. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання. Землі оздоровчого призначення та їх використання. Визначення, склад та використання земель рекреаційного призначення. Склад та використання земель історико-культурного призначення.

Правове регулювання використання земель лісгосподарського призначення. Визначення, склад та загальна характеристика земель лісгосподарського призначення. Правові форми охорони земель лісгосподарського призначення.

Правове регулювання використання земель водного фонду. Загальна характеристика земель водного фонду. Правові форми використання земель водного фонду. Обмеження права користування землями водного фонду.

Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення: їх склад і форми використання.

4. ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОГО ФАКУЛЬТЕТУ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Т е м а 1. Земельне право в правовій системі України
(2 год)

П л а н

1. Поняття, предмет і методи земельного права.
2. Поняття та різновиди земельних правовідносин.

3. Система та структура земельного права, його співвідношення з іншими галузями права.
4. Принципи та функції земельного права.
5. Правове забезпечення земельної реформи.
6. Розвиток науки земельного права.

Т е м а 2. Джерела земельного права України (2 год)

П л а н

1. Поняття та особливості джерел земельного права.
2. Класифікація джерел земельного права.
3. Нормативні джерела земельного права.
4. Судові рішення в системі джерел земельного права.
5. Міжнародно-правові акти як джерела земельного права.

Т е м а 3 . Публічно-правові засади регулювання управлінської діяльності у сфері земельних відносин (2 год)

П л а н

1. Компетенція органів державної влади у галузі використання та охорони земельних ресурсів.
2. Особливості функцій публічно-правового регулювання управлінської діяльності у сфері земельних відносин: поняття та види.

Т е м а 4. Загальні засади прав на землю (2 год)

П л а н

1. Конституційні основи прав на землю.
2. Поняття та класифікація прав на землю.
3. Підстави та порядок набуття прав на землю.
4. Механізм реалізації прав на землю.

5. Підстави та порядок припинення прав на землю.
6. Гарантії здійснення прав на землю та їх охорона.

Т е м а 5. Право власності на землю (4 год)

П л а н

1. Особливості права власності на землю.
2. Форми права власності на землю.
3. Об'єктно-суб'єктний склад права власності на землю.
4. Зміст права власності на землю.
5. Захист прав власників земельних ділянок.

Т е м а 6. Право на користування землею (2 год)

П л а н

1. Види права землекористування.
2. Право на загальне користування землею.
3. Право на постійне користування землею.
4. Право на оренду землі та особливості концесійного землекористування.
5. Право на земельні сервітути.
6. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та для забудови (суперфіцій).
7. Обмеження прав на землю.
8. Захист прав землекористувачів.

Т е м а 7. Обов'язки носіїв земельних прав (2 год)

П л а н

1. Поняття та класифікація обов'язків носіїв земельних прав.
2. Обов'язки власників земельних ділянок та

землекористувачів за законом.

3. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами.
4. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.

Т е м а 8. Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель (2 год)

П л а н

1. Загальна характеристика економіко-правового механізму у галузі використання, охорони та відтворення земель.
2. Правове регулювання плати за землю.
3. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Т е м а 9. Правова охорона земель (2 год)

П л а н

1. Загальні засади правової охорони земель.
2. Правові форми охорони земель.
3. Об'єкти та суб'єкти правової охорони земель.
4. Правова охорона ґрунтів.
5. Особливості охорони земель від забруднення і засмічення.

Т е м а 10. Вирішення земельних спорів (2 год)

П л а н

1. Поняття та особливості земельних спорів.
2. Класифікація земельних спорів.
3. Система органів, що вирішують земельні спори та особливий порядок їх розгляду.

Т е м а 11. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства (2 год)

П л а н

1. Загальні засади юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
2. Правові підстави юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
3. Особливості цивільно-правової, адміністративно-правової відповідальності.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Т е м а 12. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення (6 год)

П л а н

1. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
3. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування та загальна характеристика їх правового статусу.
4. Фермерське землекористування.

5. Землекористування сільськогосподарських кооперативів.
6. Інші суб'єкти сільськогосподарського землевикористання.
7. Відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

Т е м а 13. Правовий режим земель у межах населених пунктів (4 год)

П л а н

1. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів.
2. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.
3. Порядок використання земель у межах населених пунктів для забудови та інших потреб.
4. Особливості права власності на землю та права землевикористання у межах населених пунктів.

Т е м а 14. Правовий режим земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення (2 год)

П л а н

1. Специфіка правового режиму земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.
2. Поняття, склад та використання земель природно-заповідного призначення.
3. Землі іншого природоохоронного призначення та їх

використання.

4. Землі оздоровчого призначення та їх використання.
5. Визначення, склад та використання земель рекреаційного призначення.
6. Склад та використання земель історико-культурного призначення.

Т е м а 15. Правовий режим земель лісогосподарського призначення (4 год)

П л а н

1. Особливості правового режиму земель лісогосподарського призначення.
2. Поняття, склад та загальна характеристика земель лісогосподарського призначення.
3. Правові форми використання земель лісогосподарського призначення.
4. Особливості відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

Т е м а 16. Правовий режим земель водного фонду (4 год)

П л а н

1. Особливості характеристика правового режиму земель водного фонду.
2. Правові форми використання земель водного фонду.
3. Обмеження права користування землями водного фонду.

Т е м а 17. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення (2 год)

П л а н

1. Особливості правового режиму земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
2. Склад і використання земель промисловості.
3. Склад і використання земель транспорту.
4. Склад і використання земель оборони та іншого призначення.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Предмет і методи земельного права.
2. Принципи земельного права.
3. Система та структура земельного права.
4. Співвідношення та взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України.
5. Правове забезпечення земельної реформи.
6. Поняття та класифікація земельних правовідносин.
7. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин.
8. Зміст земельних правовідносин.
9. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
10. Функції земельного права.
11. Поняття та класифікація джерел земельного права.
12. Конституція України – головне джерело земельного права.
13. Особливості структури Земельного кодексу України.
14. Підзаконні акти в системі джерел земельного права: класифікація, особливості.
15. Поняття, зміст та суб'єкти управління у галузі використання та охорони земель.
16. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель.
17. Повноваження Держкомзему України у галузі земельних відносин.
18. Правове забезпечення землеустрою в Україні.
19. Контроль за використанням та охороною земель.
20. Державний земельний кадастр.
21. Особливості державної реєстрації прав на землю.
22. Поняття та класифікація гарантій прав на землю.
23. Форми та способи захисту прав на землю.
24. Відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам.
25. Поняття та стадії механізму реалізації прав на землю.

26. Правове забезпечення набуття прав на землю.
27. Правове забезпечення реалізації прав на землю.
28. Процедура припинення прав на землю.
29. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.
30. Юридична природа ринкового обігу земельних ділянок.
31. Правова природа земельних аукціонів.
32. Правочини (угоди) із земельними ділянками.
33. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах.
34. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
35. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
36. Правові засади мораторію на відчуження земель згідно з Перехідними положеннями Земельного кодексу України.
37. Особливості та форми права власності на землю.
38. Право власності на землю Українського народу.
39. Право державної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
40. Право комунальної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
41. Право приватної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
42. Загальні правові підстави та порядок виникнення права власності на землю.
43. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
44. Підстави та порядок припинення права власності на землю.
45. Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель.
46. Суб'єкти, об'єкти та форми приватизації земель.
47. Особливості приватизації земель сільськогосподарського призначення та інших категорій земель.
48. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.
49. Загальна характеристика права землекористування

та його класифікація.

50. Право постійного землекористування: суб'єкти і об'єкти.
51. Підстави та порядок виникнення та припинення права землекористування.
52. Право обмеженого землекористування: суперфіцій та емфітевзис.
53. Права та обов'язки землекористувачів.
54. Поняття та юридичні ознаки оренди землі.
55. Особливості виникнення права землекористування на умовах оренди.
56. Правове регулювання оренди земель сільськогосподарського та іншого призначення.
57. Об'єкти та суб'єкти оренди землі.
58. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки.
59. Поняття та особливості договору оренди земельної ділянки.
60. Специфіка припинення права оренди земельної ділянки.
61. Поняття та класифікація обмежень прав на землю.
62. Обмеження прав на землю, які впливають із права добросусідства.
63. Земельні сервітути.
64. Поняття та класифікація обов'язків носіїв земельних прав.
65. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за законом.
66. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами.
67. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.
68. Економіко-правовий механізм у сфері земельних відносин.
69. Загальна характеристика та правові форми плати за землю.
70. Суб'єкти та об'єкти плати за землю та пільги.

71. Поняття і зміст правової охорони земель.
72. Суб'єкти та об'єкти правової охорони земель.
73. Нормування і стандартизація у галузі охорони земель.
74. Рекультивація земель.
75. Консервація земель.
76. Особливості правової охорони ґрунтів.
77. Земельні спори: поняття і класифікація.
78. Система і компетенція органів, що вирішують земельні спори.
79. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.
80. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності.
81. Види юридичної відповідальності в земельному праві України.
82. Особливості юридичної відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки.
83. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
84. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
85. Суб'єкти права сільськогосподарського землевикористання та загальна характеристика їх правового статусу.
86. Фермерське землевикористання. Закон України "Про фермерське господарство".
87. Землевикористання сільськогосподарських кооперативів.
88. Громадяни як суб'єкти сільськогосподарського землевикористання.
89. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів.
90. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.
91. Виникнення права використання земель для забудови.
92. Основні етапи процедури забудови земельних ділянок.
93. Використання земель громадянами у межах

населених пунктів.

94. Особливості переходу права власності на землю та права землевикористання на забудовані земельні ділянки.
95. Поняття, склад та специфіка використання земель, що особливо охороняються.
96. Поняття, склад та загальна характеристика земель лісгосподарського призначення.
97. Правові форми використання земель лісгосподарського призначення.
98. Загальна характеристика земель водного фонду.
99. Правові форми використання земель водного фонду.
100. Обмеження права користування землями водного фонду
101. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення
102. Особливості використання земель оборони.

6. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЛІТЕРАТУРИ, МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДО ВСІХ ТЕМ

Земельне право України: Підруч. / М.В. Шульга, Г.В. Анісімова, Н.О. Багай та ін.; За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.

Земельний кодекс України з постатейними матеріалами: Збірник нормативно-правових актів та матеріалів судової практики / Упоряд. А.М. Мірошніченко. – К.: ФО-СВС Р.С. Романчук, 2006. – 720 с.

Земельний кодекс України: Комент. / За ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. – 4 -ге вид. – Х.: Одиссей, 2008. – 624 с.

Земельне право України: Підруч. / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Истина, 2009. – 600 с.

Мірошніченко А.М. Земельне право України: Підруч. – К.: ЦУЛ, 2009. – 710 с.

Земельне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. – К.: Ін Юре, 2008. – 600 с.

Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. – 2-е вид., випр. – К.: Знання, 2007. – 445 с.

Земельне право України: Підруч. / Г.І. Балюк, Т.О. Коваленко, В.В. Носік та ін.; За ред. В.В. Носіка. – К.: Вид.-полігр. центр Київський університет, 2008. – 511 с.

Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. – К.: Правова єдність, 2009. – 496 с.

Конституція України від 28.06.1996 р. – Х.: Право, 2010. – 102 с.

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. за № 2768-III (зі змінами та допов.). – Х.: Одиссей, 2009. – 120 с.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. (зі змінами та допов.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр. (з дод. 1-8): Закон України від 21.09.2000 р. за № 1989-III // Там же. – 2000. – № 47. – Ст. 405.

Водний кодекс України від 06.06.1995 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 213/95-ВР // Там же. – 1995. – № 24. – Ст. 189.

Кодекс України про надра (з наступ. змінами та допов.) за № 132/94-ВР // Там же. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

Лісовий кодекс України від 21.01.94 р. за № 3404-IV (з наступ. змінами та допов.) у н/ред. від 08.02.2006 р. // Там же. – 1994. – № 17. – Ст. 99.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України

від 16.06.1992 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 2456-XII // Там же. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 02.10. 2003 р. № 1211-IV // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20.01. 2005 р. за № 2375-IV // Там же. – 2005. – № 4. – Ст. 195.

Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 1378-IV // Відом. Верхов. Ради. – 2004. – № 15. – Ст. 229.

Про плату за землю: Закон України від 03.07.1992 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 2535-XII // Там же. – 1992. – № 38. – Ст. 560.

Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06. 2003 р. за № 899-IV // Там же.. – 2003. – № 38. – Ст. 314.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05. 2003 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 742-IV // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 23. – Ст. 1014.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 973-IV // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 29. – Ст. 1438

Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 1389-XIV // Там же. – 2000. – № 6. – Ст. 2000.

Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06. 2003 р. за № 963-IV// Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1432.

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 962-IV // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1431.

Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. за № 858-IV // Там же. – 2003. – № 25. – Ст. 1178.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 898-IV // Там же. – 2003. – № 28. – Ст.

1362.

Про розмежування земель державної і комунальної власності: Закон України від 05.02.2004 р. за № 1457-IV // Там же. – 2004. – № 28. – ч. 1. – Ст. 1849.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 01.07.2004 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 1952-IV // Там же. – 2004. – № 30. – ч. 1. – Ст. 1993.

Цивільний кодекс України від 16.01. 2003 р. № 435-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Про планування і забудову територій: Закон України від 20.04.2000 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 1699-III // Там же. – 2000. – № 31. – Ст. 250.

Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 40. – Ст. 2528.

Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 2780-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.

Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 10. – Ст. 466.

Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. (з наступ. змінами та допов.) за 2866-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 2026-III // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 44. – Ст. 1884.

Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. за № 1559-VI // Там же. – 2009. – № 97. – Ст. 3326.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку набуття прав на землю: Закон України від 05.11.2009 р. № 1702-VI // Там же. – 2009. –

№ 94. – Ст. 3202.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення у сфері довкілля: Закон України від 05.11.2009 р. № 1708-VI // Там же. – 2009. – № 93. – Ст. 3149.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів: Закон України від 04.06.2009 р. № 1443-VI // Там же. – 2009. – № 84. – Ст. 2837.

Сімейний кодекс України від 10.01. 2002 р. № 2947-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. № 1001-05 (в ред. від 14.01.2009 р.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – с. 15.

Про затвердження Положення про Державний комітет України із земельних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2008 р. № 224 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 23. – Ст. 698.

Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Постанова Верховної Ради України від 29.10.1992 р. за № 2751-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 637.

Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. за № 502 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

Про затвердження Порядку користування землями водного фонду: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 р. за № 502 // Зібр. постанов Уряду України. – 1996. – № 11. – Ст. 326.

Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. за № 321 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 12. – Ст. 590.

Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 р. за № 557 // Там же. – 2005. – № 28. – Ст. 1631.

Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. за № 733 // Там же. – 2007. – № 37. – Ст. 1483.

Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. за № 761 // Там же. – 2007. – № 39. – Ст. 1550.

Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. за № 303 // Там же. – 2007. – № 16. – Ст. 589.

Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 р. за № 284 (зі змінами і допов. від 14.01.2004 р. за № 21) // Збір. постанов Уряду України. – 1993. – № 10. – Ст. 193.

Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. (з наступ. змінами та допов.) за № 1279 // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 47. – С. 40–45.

Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного заняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2007 р. за № 963 // Там же. – 2007. – № 55. – Ст. 2221.

Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р. № 171

// Там же. – 1998. – № 18. – Ст. 110.

Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: Наказ Мінекобезпеки від 27.10.1997 р. за № 171 у н/ред. від 04.04.2007 р. за № 149 // Там же. – 2007. – № 31. – Ст. 1265.

Про практику застосування господарськими судами земельного законодавства: рекомендації Президії Вищого господарського суду України від 02.02.2010 р. № 04-06/15 // Zakoni. rada. gov. ua/cqi-bin/laws/main. cqi?nreg=v06-1600-108с=1.

Узагальнення судової практики розгляду господарськими судами справ у спорах, пов'язаних із земельними правовідносинами: Вищий господарський суд: Узагальнення судової практики від 01.01.2010 р. // Вісн. господ. судочинства. – 2010. – № 1.

Про затвердження Порядку здійснення розрахунків з розстроченням платежу за придбання земельної ділянки державної та комунальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2009 р. № 381 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 30. – Ст. 1012.

Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 р. № 439 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 33. – Ст. 1153.

Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів з державного контролю за використанням та охороною земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2009 р. № 477 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 37. – Ст. 1249.

Про затвердження Порядку продажу об'єктів, що підлягають приватизації, разом із земельними ділянками державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2009 р. № 689 // Там же. – 2009. – № 51. – Ст. 1734

Про додаткові заходи щодо безоплатних оформлення та видачі громадянам України державних актів на право власності

на земельні ділянки: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2009 р. № 1112 // Там же. – 2009. – № 82. – Ст. 2770.

Про затвердження порядків ведення Поземельної книги і Книги записів про державну реєстрацію державних актів на право власності на земельну ділянку та на право постійного користування земельною ділянкою, договорів оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.09.2009 р. № 1021 // Там же. – 2009. – № 75. – Ст. 2557.

Деякі питання реалізації ст. 186¹ Земельного кодексу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2009 р. № 1420 // Там же. – 2010. – № 1. – Ст. 13.

Деякі питання реалізації права власності на землю громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2009 р. № 844 // Там же. – 2009. – № 61. – Ст. 2158.

Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 743-р // Там же. – 2009. – № 51. – Ст. 1760.

Питання видачі державних актів на право власності на земельну ділянку: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2009 р. № 774 // Там же. – 2009. – № 56. – Ст. 1958.

Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 р. № 439 зі змінами // Там же. – 2009. – № 33. – Ст. 1153.

У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 розд. X „Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками): Рішення Конституційного Суду від 22.09.2005 р. за № 5-рп/2005 // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

У справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 143 Конституції України, п. “а”, “б”, “в”, “г” ст. 12 Земельного кодексу України, п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України. Справа № 1-6/2010:

Рішення Конституційного Суду України від 1 квітня 2010 р. № 10 рп/2010 // Там же. – 2010. – № 27. – Ст. 1069.

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 р. № 17 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2005. – № 1 (53). – С. 9.

Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою Верховного Суду № 2 від 19.03.2010 р. // Там же. – 2004. – № 6. – С. 22.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Роз'яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 27.06.2001 р. № 02-05/744 // Вісн. госп. судочинства. – 2001. – № 4. – С. 92.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом права власності на землю і землекористування: Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 27.06.2001 р. № 02-5/743 (зі змінами, внесеними від 31.05.2002 р). // Вісн. госп. судочинства. – 2001. – № 3. – С. 80.

Щодо надання роз'яснення: Лист Міністерства юстиції України від 09.06.2009 р. № С-14667-23 (про відчуження іноземною громадянкою земельної ділянки сільськогосподарського призначення) // Мала енцикл. нотаріуса. – 2009. – № 5.

Н а в ч а л ь н е в и д а н н я

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

ДЛЯ СТУДЕНТІВ V КУРСУ
ЗАОЧНИХ ТА ВЕЧІРНЬОГО ФАКУЛЬТЕТІВ

У к л а д а ч і: ГЕТЬМАН Анатолій Павлович,
ШУЛЬГА Михайло Васильович,
АНІСІМОВА Ганна Валеріївна,
СОКОЛОВА Алла Костянтинівна,
ЛЕЙБА Людмила Василівна,

Відповідальний за випуск *М.В. ШУЛЬГА*

Редактор *Н.І. Верховська*
Комп'ютерна верстка *Л.П. Лавриненко*

План 2010, поз. 38

Підп. до друку 22.06.2010 р. Формат 84х108 ¹/₃₂. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 2,125. Облік.-вид. арк. 1,02. Вид. № 24.
Тираж прим. Зам. № 3443. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.